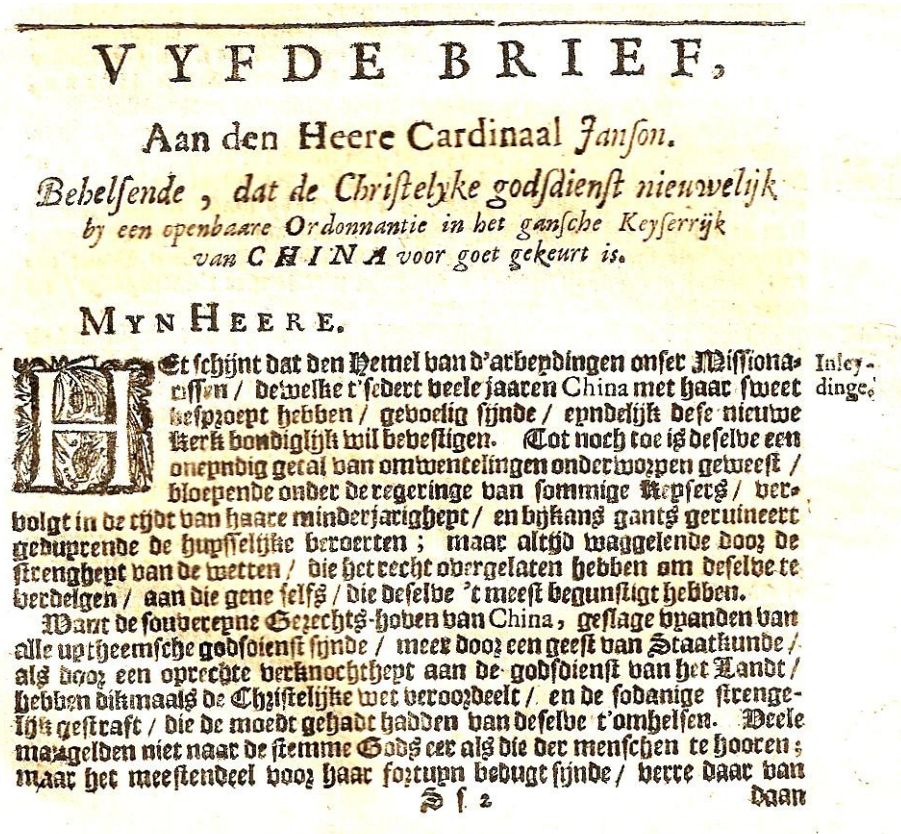

DEEL 2. Vijfde brief

Deze brief handelt over de belangrijke kwestie van de legitimiteit van de kerk in China.

In het geheel van zijn boek vormt deze brief een hoogtepunt. Daarvan getuigen de eerste woorden van deze brief, zoals hierboven te lezen valt.

Vergunninge des Keyfers van den Christen godsdienst.

daan van de behende waarheyt te volgen / dooyten zelfs sig daer van niet laten onderbreken. 't Is nu hondert jaeren / dat wy door alle soeken van middelen ont- ...

Wonder-lyke oot-zaak daar van.

De Wader Alcalá, een Spaans Dominicaan / een van de alderber- rigste Missionarissen van China, had een huys tot Lanki, een kleine ...

Verscheil van Vader Alcalá met een Mandarijn.

Op vroeg misfioen aan de Missionaris / hoe dat hy sig in die Stadt had dooyten te neder stellen? waer om dat hy een vzeemde wet yedichte / en ...

Ant-woordt van den selve.

Wag / om weder in haare kercken te mogen komen / wanneer de Key- ser haer de genade deed / van se wpt haer ballingschap weder te roe- ...

pen. Staat dien aangaande u registreer open / en op sult daar mijn naam in bincken.

Bestaan van een ander Mandarijn.

Enige maanden daer naer besloot een ander Mandarijn dooy die van Lanki aangevoelt / of ten minsten dooyt sijn booyberdt aangelet sijnde / om de hoogang van onse ...

Yver van de Vader Intorcetta tegen den selve.

Hy geloofde zelfs recht te hebben / om de geslachte Wader van het Euan- gelium / wiens gebag so verre van de meyningen van den Keyser was / te verschuldigen. Want die Keyser had wiplich jaeren te boren met sijn ey- ...

Die daer over sijn klachten aan den Gouverneur doet.

De Wader Intorcetta oordeelde misfioen / dat het een strafuere auro- rieke te verzoeken / 't geen de Keyser schen goet oer te heb- ben. Anvoegen dat die Wader een heel krachtige Wierf aan den Gouverneur van de Hoofstadt schreef / in welke hy den selven verfoeg om dien onder Seapnten te verbinden sijn bejiffte staken / en dat lastelich geschiffte weder te doen afscheuren. Hy voechde daer zelfs by / dat hy tot reparatie van die faut wensite / dat de Mandarijn andere aanplanningen in plaats van d eerste / die meer gunstig booy de goddienst / en meer con- ...

Onmatige gram-schap van dien Mandarijn.

De Gouverneur siond dien Wierf aan den Mandarijn / en hy ongelich so gaf men hem deselve oer op een dag van audientie / in 't gesfat van het Dolk / en selfs eer tijde wanneer hy besig was om recht te plegen. Hy was so gevoelich oer dat affront / dat hy tegen de gewoonte van de Chi- nesen / en ongeact sijn natuplijke besabighet / van sijn kerchetsoel dooy gramschap verboert sijnde opstont / sig oer de stoutheyt van den Mis- sionaris behlaande / en hooglijch yotefierde / dat hy sig daer oer woe- ...

Aanvang van sijn procedu-ren.

Om te breex te recht te greaken / so verboerde hy sig aan den Mandarijn van Lanki, en beraatslaadde met hem / om so hy konde / de Chri- stelijke goddienst 'teenmaal te beedigen. Hy maaken een aanbading met den Wader Dominicaan aan te tasten / mit den welke sy hooyten te lichter te recht te sullen greaken / want sy konden niet geladen / dat hy van het getal der oude Missionarissen was. Om deswegen verlichtinge ...

Er bestond een voor de christenen ongunstig edict van 1669, maar dat was door het goed onthaal van de paters in Peking, in onbruik geraakt. In 1691 escaleerde een conflict tussen pater Alcalá O.P. en de onderkoning van Chekiam. Daarbij kwam nog een onenigheid met pater Intorcetta S.J. Die doet beroep op pater Gerbillon die toen met de keizer op jacht was in Tartarië. Gerbillon sprak zijn vriend prins Solan aan, die een brief schreef naar de onderkoning.

... en geel vrede van sijn gewoone gematighet en booshtigheyt af was. Wy leven, sepde hy tegen hem / in een tijde die heel veel sachtmoedigheyt en redelikhcyt vonden. De Keyser toekt alle gelegenheden om de Leeraars van de Christelijke wet te begunstigen. Hoe kont gy hem dan behagen met deselve r'ond- ...

De tussenkomst van prins Solan heeft geen effect, integendeel de vervolgingen escaleren. Daardoor besluiten de paters een beroep te doen op de keizer maar die wimpelt in eerste

instantie een tussenkomst af maar liet toch weten langs een beambte dat hij de missionarissen goed gezind is.

334 **BESCHRYVINGE**
om tegen haar te seggen; „ dat hy den handel van den Onder-koning
„ van Ham-tcheou qualijk keurde / en dat hy ter liefde van haar deselve
„ wel een eynde van sijn onrechtvaardige vervolging wilde doen hebben;
„ datt er wijders twee middelen waren / om deselve te doen gelukken.
„ 't Eerste was / om aan den Onder-koning een sekeret bevel toe te senden /
„ om ten aldereersten de voozledene kampen te repareren; dat het selve mid-
„ del hoewel 't minst rugbaacste / het beguaamste en het bepligste was.
„ Het tweede / om een verfoekschrift te presenteren / en om van de Ge-
„ rechte's hoven een gunstig besluit vooz alle de Missionarissen t'erlan-
„ gen; 't welk alle verschillen vooz het toekomende beslissen soude. Dat
„ sy misdoen onder haar souden sien / waer dat het betamelijst in de tegen-
„ woordige tijds gelegenheden was / en dat naar dat sy de rebenen van
„ d'een en d'ander sijde overmogen souden hebben / hem des anderen
„ daags haar uytterste besluit souden komen verklaren.
„ De Waders betugden aansonts haare ootmoedigste erkentnisse aan
„ den Kieper / dooz de gewoone ter naede-buypingen / en keerden vol van

Men vreesde terecht verdere problemen en uiteindelijk besloten de paters een officieel verzoekschrift tot de keizer te richten (pp. 338-341).

338 **BESCHRYVINGE.**
ning te geven, met hem uyt die kuyt te trekken, waar in hy sig onvoor-
sichtelijc geworden hadt.
Die gants verbaalt weder vertrekt.
Die antwoordt verbaalt dien Beampste sobanig / dat hy sonder bedagt te sijn om eenige andere handel te bevrachten / aansonts weder naar Ham-tcheou keerde / om aan sijn meester reikenschap van de quade uyt-
slag van sijn commissie te gaan geven. De Waders die daar van berigt ontfingen / sagen daar dooz dat men geen tijdt meer moest verliezen / en dat men ten alder spoedigsten van de goede gesteltheit van den Prinz So-
san profiteren moest. Dit souden begaben sy sig op Dvouten dag naar het Paleys / en gaben aan den Kieper met de gewoone ceremonien het verfoekschrift / 't welk hy selfs opgesteld hadt / over / siet hier de be-
taling daar van.
S I R E.
Wy brengen aan uwe Majesteit met d'aldervolkomenste onderwerpin-
ge, en d'alderdiepste eerbied waar toe wy bequaam sijn, het begin, het
eynde, en de beweegredenen van ons alderoetmoedigst verfoek voor, op
hoopes dat hy het selve sal willen hooren met die wysheit, die alle sijne daa-
den verfelt, en met die goetwilligheit, waar mede hy ons gewoon iste
ceren.
Op de negende maandt van de Maan, so heeft de Vader Intoretta,
Onderdaan van uwe Majesteit, die in de Stadt Ham-tcheou sijn verblijft
houdt, ons berigt, dat d'Onder-koning bevel aan de Mandarjns van sijn
Provincie hadt gegeven, om de Kerken der Christenen af te werpen, en
om de drukberden op welke men alle de Boeken van onse godsdienst ge-
graveert heeft, te verbranden. Wyders so heeft hy openbaarlijk ver-
klaart, dat onse leere vals en gevaarlijk is, en dat deselve by gevolge in
het Keyserrijk niet moet geleden worden. Hy heeft'er noch verscheyde
andere dingen by gevoegt, die ons heel nadeelig sijn.
Op die tijingde, Sire, hebben wy met vree bevangen, en door een le-
vendige droefheit getroffen sijnde, geloof verbonden te wesen, onse
toevlugt tot uwe Majesteit, als tot een algemeene Vader der verflagene te
nemen, om hem d'erbarmelijc staet daar wy in gebracht sijn, te verklar-
ren; want sonder desselfs bescherminge, so is het ons onmogelijc de hin-
derlagen van onse vyanden, en die doodelijke slag waar mede men ons
dreygt, te vermyden.
't Geen ons vertrooft, Sire, wanneer wy aan de voeten van uwe Ma-
jesteit verschynen, dat is, dat wy sien met wat wysheit dat hy de bewe-
ginge aan alle de deelen van sijn Keyserrijk geeft, gelijk als of het een lig-
haam was waar van hy de ziele is; en met welke ongeinterresseitheit dat
hy de belangen van yder particulier, sonder aanaeming van personen te ma-
ken, reguleert. In voegen dat deselve niet gerust soude sijn, so hy wilt dat
een eenige van sijne Onderdanen door onrechtvaardigheit verdrukt, of
selfs van den rang en van de beloning die hy verdient, berooft wierdt. Gy

V A N C H I N A. 339
Gy gaat, Sire, d'aldergrootste Koningen onder uwe voorfaten, die in
haar tijdt valsche godsdienten in China gedult hebben, te boven. Want
gy bemint alleen de waarheit, en gy keurt de leugen niet voor goet. Wes-
halven gy in het besichtigen van uwe Provincien duyfent tekenen van uwe
Koninklyke genegenheit aan de Europische Missionarissen, die gy op u
weg hebt gevonden, gegeven hebt; gelijk of gy daar door hadt willen be-
tuygen, dat gy agting voor haar wet hebt, en dat gy wel te vreden sijt, dat
sy sig in uwe Staten ter neder stellen. 't Geen wy alhier seggen is open-
baar, en generalijk aan 't ganse Keyserrijk bekent.
Wanneer wy dan den Onder-koning van Ham-tcheou de Christelyke
godsdienst voor een valsche en gevaarlyke godsdienst sien verklaren; en
wanneer wy vernemen, dat hy alle sijn krachten inspan om deselve te ver-
delgen, hoe konnen wy dan onse rechtmatige droefheit in ons selven be-
sloeten houden, en aan uwe Majesteit niet verklaren, wat dat wy lyden.
't Is d'eerste maal niet, Sire, dat men ons sonder reden vervolgt heeft.
Voor henen heeft de Vader Adam Schaal u Onderdaan, die met ongeme-
ne gunsten van u voorfaet op gehoort was, aan het ganse Hof bekent
gemaakt, dat de regelen van de hemelische bewegingen, die door d'oude
Chineische Sterrenkundigen gestelt waren, gants vals waren; hy selde
ook andere voor die volkomenlijk met de Planeten over een quamen;
men keurde deselve voor goet, en men bediende sig daar van met goede
uytflag, in voegen dat die veranderinge der ordere in het Keyserrijk herstel-
de. U Majesteit weet watter als doen tot Peking onging, 't is ons ook
geoorloof daer van geheugenis te dragen, vermits het als so veele genaden
sijn, die wy aldaer verkregen.
Maar hoe veel moest dien Vader ter oorfae van die vernietichde dwa-
lingen, in 't vervolg door de lasteringen van sijne Vyanden niet lyden?
Yam-quansien, en die van sijn factie, beschuldichden hem valscheijk
van verscheyde misdaden onder voorwendel van nieuwigheit; gelijk of
sijn nieuwe Sterrenkunde met den Hemel niet over een had gekomen. Hy
siefert sonder dat hy sig als doen konde rechtvaardigen; maar u Majesteit
selde den Vader Verbiest in desselfs plaats; en belade den selven met so
veele gunsten, dat het leven van die Vader al te kort, en sijne woorden al
te swak sijn geweest, om aan al de werelt de grootheyt van sijn erkentenis
te betuygen. Hy heeft niet te min alle sijne weldaden levendig gevoelt,
en 't is om niet gants ondankbaar te wesen, dat hy meer als twintig jaeren be-
steedt heeft ghedurt, om alle soorten van Boeken voor het gemeene nut in
de Sterrenkonst, in de Cyfferkonst, in de Musyk, en in de Filosofie, die
als nog in 't Paleys sijn; met noch verscheyde andere te sctryven, waar
aan hy de laatste handt niet heeft konnen leggen.
Maar vermits uwe Majesteit van alle die byfonderheden volkomenlijk
onderrecht is; so dorven wy hem met een lange reden niet meer vermoe-
yen. Wy smeken hem alleenlijk om aanmerkinge te willen maken, dat
al dar selve niet genoeg is, om de genegenheit en het vertrouwen van
't Volk tot ons te trekken; by aldien gelijk men ons beschuldigt, de wet

